

**ОГЛЯД «КРУГЛОГО СТОЛУ»
«ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСУДЖЕНИХ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ»**

Сімнадцятого травня 2016 р. у Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України у рамках Десятого Всеукраїнського фестивалю науки відбувся «круглий стіл» «Правовий статус засуджених в Україні: реалії сьогодення та перспективи удосконалення». У роботі заходу взяли участь понад 40 науковців, зокрема співробітники та аспіранти Інституту, а також викладачі кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Із доповіддю, присвяченою змінам і доповненням, внесеним до Кримінально-виконавчого кодексу України з моменту набуття його чинності у частині прав засуджених, виступив старший науковий співробітник сектора дослідження проблем кримінально-виконавчого законодавства Інституту, к. ю. н., доц. *О. В. Лисодєд*. Доповідач наголосив, що у виправно-трудовому законодавстві, яке діяло на теренах України не одне десятиріччя, увага правовому статусу засуджених практично не приділялося. Правами засуджених майже ніхто не переймався, а перевага протягом тривалого часу як у Виправно-трудовому кодексі України, так і в інших нормативно-правових актах, як правило, віддавалась установленню додаткових обов'язків, а не розширенню суб'єктивних прав засуджених. Тільки в кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття у зв'язку з кризовими явищами, які склались як у державі й суспільстві, так і в системі виконання кримінальних покарань, врешті-решт була звернута увага і на правовий статус засуджених.

Дослідник зазначив, що тільки у 2003 р. був прийнятий КВК України, який частково базувався на положеннях міжнародних стандартів поводження із засудженими, положеннях Модельного КВК СНД, шведської системи виконання кримінальних покарань. Але, незважаючи на численні позитивні йо-

го переваги порівняно з раніше чинним ВТК України, на момент прийняття він все одно мав низку недоліків і протиріч, у тому числі й стосовно правового статусу засуджених. Найсуттєвіші зміни у КВК України стосовно правового статусу засуджених, як вказав О. В. Лисодєд, були внесені у 2010–2014 рр. У своїй доповіді дослідник охарактеризував найбільш вагомими новели, які були внесені у КВК України законами України від 21 січня 2010 р. № 1828-VI «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань» та від 8 квітня 2014 р. № 1186-VII «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів». Зокрема доповідач зазначив, що: 1) розширено перелік основних прав засуджених, передбачених ст. 8 КВК України; 2) розширений і пом'якшений правовий статус осіб, засуджених до арешту; 3) частково вирішена суперечність між конституційним правом громадян на працю, правом засуджених до позбавлення волі брати участь у трудовій діяльності та їх обов'язком працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, на користь першого; 4) засудженим до обмеження волі та позбавлення волі на певний строк надане право користуватися засобами мобільного зв'язку та мережею Інтернет; 5) закріплені гарантії прав засуджених, які перебувають на лікуванні у стаціонарних закладах охорони здоров'я, зокрема, на правову допомогу, побачення з адвокатом та телефонні розмови; 6) розширено окремі права засуджених до позбавлення волі, встановлені у ст. 107 КВК України; 7) збільшено кількість побачень, які можуть отримувати засуджені до позбавлення волі на певний строк протягом року; 8) визначено, що кореспонденція, яку засуджені до позбавлення волі направляють до суду, перегляду не підлягає; 9) детально прописаний механізм отримання засудженими пенсій (ст. 122 КВК) та ін.

Науковець відзначив, що попри суттєве покращення правового статусу засуджених існує низка проблем, які потребують розв'язання, зокрема:

а) надання засудженим до позбавлення волі, які сумлінно працюють, права на відпустку, передбаченого ст. 45 Конституції України; б) потребує перегляду право засуджених до позбавлення волі на придбання продуктів харчування і предметів першої потреби за гроші, зароблені в колоніях; в) існують також проблеми матеріально-побутового, медико-санітарного та іншого характеру, які певним чином впливають на правовий статус засуджених, та ін.

На підставі викладеного О. В. Лисодєд виокремив шляхи забезпечення прав засуджених, а саме: 1) подальше удосконалення кримінально-виконавчого законодавства і приведення його у відповідність до Конституції України та міжнародних стандартів поведіння із засудженими; 2) зменшення порушень прав засуджених з боку персоналу й адміністрації органів і установ виконання покарань, оскільки правозахисниками кожного року фіксуються значні порушення прав засуджених; 3) належне фінансування Державної пенітенціарної служби України.

В обговоренні наукової доповіді О. В. Лисодєда прийняли участь директор Інституту проф. **В. І. Борисов**, заступник директора Інституту з наукової роботи д. ю. н. **В. С. Батургарєєва**, к. ю. н., доц. **О. В. Ткачова**, к. ю. н. **К. А. Автухов**, к. ю. н. **О. В. Таволжанський**.

У ході обговорення заслуханої доповіді було зазначено, що КВК України має встановлювати лише ті обмеження, які не суперечать Конституції України та положенням цивільного, сімейного, трудового та іншого законодавства України. Учасниками «круглого столу» також було порушено питання щодо ролі науковців у законодавчому врегулюванні правового статусу засуджених осіб. О. В. Лисодєд звернув увагу на те, що розробники проекту КВК України свого часу жодної його редакції на кафедрі кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та до фахівців Інституту для обговорення чи експертизи не направляли. З приводу цього К. А. Автуховим відмічено, що науков-

цям не слід чекати звернення до них органів державної влади, а самим ініціювати внесення змін та доповнень до КВК України.

Крім того, на заході відбулася дискусія щодо проблем реалізації нещодавно прийнятого Верховною Радою Закону України «Про пробацію», а саме необхідності приведення чинного кримінально-виконавчого законодавства у відповідність до цього Закону та питання втілення його у практику.

Наприкінці роботи «круглого столу» учасниками було підкреслено, що права та обов'язки засуджених мають бути урівноважені порівняно з іншими категоріями осіб. Разом із тим потрібно знайти виважений підхід до розширення суб'єктивних прав засуджених для уникнення різного роду проблем і зловживань.

І. С. Яковець, докт. юрид. наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України